

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК

МАРІУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

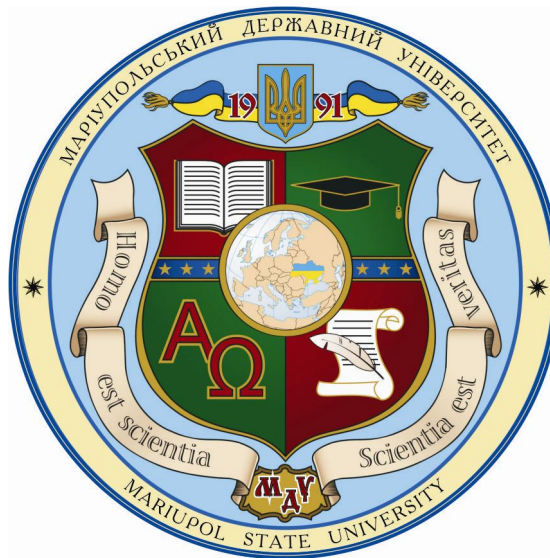
СЕРІЯ: ФІЛОСОФІЯ, КУЛЬТУРОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К.В. Балабанов

Засновано у 2011 р.

ВИПУСК 2

МАРІУПОЛЬ – 2011

УДК 3(05)

Вісник Маріупольського державного університету
Серія: Філософія, культурологія, соціологія
Збірник наукових праць
Видається 2 рази на рік
Заснований у 2011 р.

Затверджено до друку Вченою радою МДУ (протокол №1 , від 12.10.2011 р.)

Головна редколегія:

Головний редактор – чл.-кор. НАПН України, д.політ.н., проф. К. В. Балабанов

Заст. головного редактора – к.е.н., проф. О. В. Булатова

Члени редколегії: д.ю.н., проф. М. О. Баймуратов, д.ф.н., проф. С. В. Безчотнікова,
д.і.н., проф. В. М. Романцов, д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш,
д.е.н., проф. І. Г. Яремчук

Редакційна колегія серії:

Відповідальний редактор – д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш

Заступник відповідального редактора – к.мист., доц. Г. І. Батичко

Відповідальний секретар – к.і.н., доц. Ю. В. Рябуха

Члени редакційної колегії: д.філос.н., проф. Т. О. Андреева,
д.філос.н., проф. Ю. Л. Афанасьєв, д.соц.н., ст.співроб. Л. Д. Бевзенко,
д.філос.н., проф. В. А. Бігаєв, д.філос.н., проф. М. Т. Братерська-Дронь,
д.філос.н., к.пед.н., проф. В. Г. Виткалов, д.філос.н., проф. О. П. Воєводін,
д.філос.н., проф. А. А. Гересамчук, д.філос.н., проф. Л. Т. Левчук,
д.філос.н., проф. В. А. Личковах, д.філос.н., проф. В. І. Лубський,
д.філос.н., проф. Т. С. Оленіч, д.філос.н., проф. О. П. Поліщук,
д.соц.н., проф. Б. В. Слющинський, д.соц.н., проф. В. І. Судаков,
д.соц.н., проф. М. В. Туленков, д.соц.н., проф. Н. М. Цимбалюк,
д.соц.н., ст.співроб. Г. И. Чепурко, д.філос.н., проф. М. М. Черенков,
д.соц.н., проф. В. М. Щербіна

Засновник Маріупольський державний університет
87500, м.Маріуполь, пр.Будівельників 129а
тел.: (0629)52-99-46, e-mail: mggu_kafedra_kid@mail.ru

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації.
(Серія КВ №17804-6654Р від 24.05.2011)
Тираж 100 примірників. Замовлення №469.2

Видавець МФ ТОВ «Друкарня "Новий світ"»
87510, м.Маріуполь, вул.Красномаякська, 2; тел.: (0629)41-35-13
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №1792 від 20.05.2004

ЗМІСТ

ФІЛОСОФІЯ

Воеводин А. П. ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ РОЛЬ ХРАМА В РЕПРЕЗЕНТАЦИИ РЕЛИГИОЗНЫХ ФОРМ СОЦИАЛЬНОЙ РЕГУЛЯЦИИ.....	7
Оніщенко І. Г. НАУКА ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛЬНОГО СУВЕРЕНІТЕТУ.....	14
Поліщук О. П. ХУДОЖНЯ КУЛЬТУРА УКРАЇНИ НА МЕЖІ ТИСЯЧОЛІТЬ: ВИКЛИКИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ.....	18
Янковський С. В. МІФ І СПІЛЬНОТА.....	23
Яцик І. С. ТРАНСФОРМАЦІЙНІСТЬ СИТУАТИВНОСТІ У ТВОРЧІЙ СПАДЩИНІ ФІЛОСОФІВ ЕКЗИСТЕНЦІЙНОГО МИСЛЕННЯ (Н. АББАНЬЯНО, Г. МАРСЕЛЬ, К. ЯСПЕРС).....	28

КУЛЬТУРОЛОГІЯ

Афанасьєв Ю. Л., Коваленко Н. П. ЗБИРАЦЬКА ТА ДОСЛІДНИЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ІВАНА ГОНЧАРА ТА ЙОГО СПАДКОЄМЦІВ І ПОСЛІДОВНИКІВ.....	35
Батичко Г. І. МИСТЕЦЬКІ ВИДАННЯ КІНЦЯ ХІХ-ПОЧАТКУ ХХ СТ. В АРХІТЕКТОНІЦІ ВІТЧИЗНЯНОГО КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ.....	40
Васик О. П. ТРАДИЦІЙ ТА ЗВИЧАЇВ ПРЕДСТАВНИКІВ РІЗНИХ КОНФЕСІЙ НА ТЕРИТОРІЇ ДОНБАСУ (ЗА ДАНИМИ МЕТРИЧНИХ КНИГ ДЕРЖАВНОГО АРХІВУ ДОНЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ).....	45
Воеводина Л. П. КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МУЗЫКИ И РЕЛИГИИ.....	49
Виткалов В. Г. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ПРАКТИКА ВОЛИНСЬКОГО КРАЮ В АРХІВНИХ ДОКУМЕНТАХ ТА МАТЕРІАЛАХ: РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ (2).....	56
Виткалов В. Г., Виткалов С. В. ОХОРОНА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ПРОГРАМАХ ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ.....	63
Головко О. В. ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОРОТКОТЕРМІНОВИХ КУРСІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УСРР У 20-Х РОКАХ.....	71
Дубко В. О., Кудлай В. О. КУЛЬТУРНИЙ ДОСВІД ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ПРИ РОЗРОБЦІ НАУКОВИХ ТА НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ МАТЕРІАЛІВ ВНЗ...	76
Ковальчук Т. В. СПРОБИ УКРАЇНІЗАЦІЇ БОГОСЛУЖІНЬ В УКРАЇНСЬКИХ ЄПАРХІЯХ РПЦ У 1905 – 1917 РР.....	81
Нікольченко Ю. М. ПРИКРАСИ І ВИРОБИ З КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ У КУЛЬТУРІ ЛІТОПИСНОГО ДОРОГОБУЖА ХІ-ХІІІ СТОЛІТЬ.....	86

Орехова С. Е. НЕМАТЕРИАЛЬНАЯ МОТИВАЦИЯ ПЕРСОНАЛА В УПРАВЛЕНИИ ЛЮДСКИМИ РЕСУРСАМИ КОМПАНИИ.....	92
Петрова І. О. АНАЛІЗ ДОКУМЕНТНИХ ПОТОКІВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ.....	96
Попович О. В. ПРОСОПОГРАФІЯ ЯК МЕТОД ДОСЛІДЖЕННЯ КУЛЬТУРИ СЛІПІХ КОБЗАРІВ.....	101
Рябуха Ю. В. ВПЛИВ ХРИСТІЯНСЬКОЇ РЕЛІГІЇ НА СЕРЕДНЬОВІЧНІ ВІЙСЬКОВІ КОНФЛІКТИ	113
Сабадаш С. Ю. КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ ВИТОКИ ТВОРЧОСТІ Л. С. ВИГОТСЬКОГО.....	120
Сабадаш Ю. С. ЖИТТЯ ТА ТВОРЧИСТЬ БЕНЕДЕТТО КРОЧЕ: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	126
Черуха А. А., Мельник Я. М. КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК НАПРЯМ РЕГІОНАЛЬНОЇ КУЛЬТУРНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ.....	134
Харабет В. В. НАРОДНАЯ ПЕДАГОГИКА В КОНТЕКСТЕ ИСТОРИИ ГРЕЧЕСКИХ ТРАДИЦИЙ.....	137
Холодинська С. М. ВИДИ МИСТЕЦТВА ЯК ОБ'ЄКТ ТЕОРЕТИЧНОГО АНАЛІЗУ У ХVІІІ-ХІХ СТ.....	143
Шелякіна А. В. НАВЧАННЯ МИСТЕЦТВУ ЯК ЗАСІБ ІНТЕГРАЦІЇ В АМЕРИКАНСЬКУ КУЛЬТУРУ (ДОСВІД ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ).....	150

СОЦІОЛОГІЯ

Вергизова В. М. РЕГИОНАЛЬНЫЙ ФАКТОР ЭТНОКУЛЬТУРНЫХ ИДЕНТИЧНОСТЕЙ МОЛОДЕЖИ ПРИАЗОВЬЯ.....	155
Наумова М. Ю. РОЗУМІЮЧИ МЕДІА.....	159
Позднякова-Кирбят'єва Е. Г. МИСТЕЦТВО ПАМ'ЯТІ: ВІД ВИНИКНЕННЯ ДО ІСТОРІЗМУ ДЖАМБАТІСТА ВІКО. СОЦІОЛОГІЧНИЙ ПОГЛЯД.....	165
Слющинський Б. В., Оленич Т. С. ОТНОШЕНИЕ К РЕЛИГИОЗНОЙ СОСТАВЛЯЮЩЕЙ ГРЕЧЕСКОЙ ДИАСПОРЫ УКРАИНСКОГО ПРИАЗОВЬЯ (НА ОСНОВЕ ДАННЫХ СОЦИОЛОГИЧЕСКОГО ИССЛЕДОВАНИЯ).....	172
Слющинський Б.В. МІЖКУЛЬТУРНА КОМУНІКАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО ПРИАЗОВ'Я: ВІД МУЛЬТИКУЛЬТУРАЛІЗМУ ДО ГІБРИДИЗАЦІЇ?.....	175
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ.....	185
ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ НАУКОВИХ СТАТЕЙ ДЛЯ ПУБЛІКАЦІЇ В ЗБІРНИКУ НАУКОВИХ ПРАЦЬ.....	187
КНИЖКОВА ПОЛІЦЯ.....	189

CONTENTS

PHILOSOPHY

Voevodin A. P. FUNCTIONAL ROLE OF THE TEMPLE OF REPRESENTATION IN THE RELIGIOUS FORMS OF SOCIAL REGULATION	7
Onishchenko I. G. SCIENCE AS A TOOL FOR ENSURING'S SOVEREIGNTY	14
Polishchuk O. P. ARTISTIC CULTURE IN UKRAINE TURN OF THE MILLENNIUM: CHALLENGES AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT	18
Iankovskyi S. V. MYTH AND COMMUNITY	23
Jacyk I. S. TRANSFORMATSIYNYST SYTUATYVNOSTI IN CREATIVE LEGACY PHILOSOPHEREXISTENTIAL THINKING (N. ABBANYANO, G. MARCEL, KARL JASPERS).....	28

CULTURE

Afanasyev Y. L., Kovalenko N. P. RESEARCH IVAN GONCHAR AND HIS HEIRS AND FOLLOWERS.....	35
Batychko G. I. ARTS PERIODICALS IN THE ARCHITECTONICS OF THE NATIONAL CULTURAL AREA OF THE LATE XIX-EARLY XX CENTURY	40
Vasyk O. V. TRADITIONS AND CUSTOMS REPRESENTATIVES OF DIFFERENT CONFESSIONS THE TERRITORY OF DONBAS (ACCORDING TO PARISH REGISTER STATE ARCHIVES DONETSK REGION).....	45
Vytkalov V. G. CULTURAL PRACTICE VOLYN REGION IN THE ARCHIVAL DOCUMENTS AND MATERIALS: RETROSPECTIVE.....	56
Vytkalov V. G., Vytkalov S. V. PROTECTION OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE IN THE PROGRAMMES OF LOCAL GOVERNMENT.....	63
Golovko O. V. HISTORY AND ORGANIZATION OF SHORT COURSE TRAINING FOR PRE-SCHOOLS IN THE USSR IN THE 20 C.....	71
Dubko V. A, Kudlay V. O. THE INFORMATION AND COMMUNICATION CULTURAL EXPERIENCE OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL DEVELOPMENT IN INSTITUTE OF HIGHER EDUCATION.....	76
Kovalchuk T. V. ATTEMPTS OF UKRAINIZATION SERVICE IN UKRAINIAN EPARCHIES OF RUSSIAN ORTHODOX CHURCH IN 1905 – 1917.....	81
Nikolchenko Y. M. JEWELRY & FERROUS METALS CULTURE CHRONICLES DOROGOBUZH XI-XIII CENTURY	86
Orekhova S. E. MOTIVATION STAFF IN THE OFFICE	92

Petrova I. A. DOCUMENTARY FLOWS ANALYSIS LOCAL GOVERNMENT.....	96
Popovych O. V. PROSOPOHRAFIYA CULTURE AS A METHOD OF BLIND KOBZAR.....	101
Ruabukha Y. V. WAR AND THE CHRISTIAN RELIGION IN THE MIDDLE AGES.....	113
Sabadash S. Y. CULTUROLOGICAL ORIGINS OF CREATIVITY L.S.VYGOTSKY.....	120
Sabadash Y. S. LIFE AND WORK OF BENEDETTO CROCE: CULTUROLOGICAL ASPECT.....	126
Cheruha A.A, Melnik Y. M. CULTURAL AND ARTISTIC ACTIVITIES IN DIRECTION OF REGIONAL CULTURAL POLICY OF THE STATE.....	134
Harabet V. V. PEDAGOGY IN THE CONTEXT OF THE PEOPLE'S HISTORY OF GREEK TRADITION.....	137
Holodynska S. M. ARTS AS THE OBJECT OF THEORETICAL ANALYSIS IN THE XVIII-XIX CENTURIES.....	143
Shelyakina A. V. TEACHING ART AS A MEANS OF INTEGRATION IN AMERICAN CULTURE (EXPERIENCE OF THE FIRST HALF OF THE XX CENTURY)	150
SOCIOLOGY	
Verhizova V. M. REGIONAL YOUTH FACTOR ETHNOCULTURAL IDENTITY PRIAZOVYA.....	155
Naumova M. Y. UNDERSTANDING MEDIA.....	159
Pozdnyakova-Kyrbyateva E. G. ART OF MEMORY: FROM ORIGIN TO HISTORICISM GIAMBATTISTA VICO. SOCIOLOGICAL VIEW.....	165
Slyuschinsky B. V., Olenich T. S. TO THE RELIGIOUS COMPONENT OF UKRAINIAN GREEK DIASPORA PRIAZOVYA.....	172
Slyuschynskyy B. V. INTERCULTURAL COMMUNICATION UKRAINIAN POPULATION PRIAZOVYE: FROM TO HYBRIDIZATION MULTICULTURALISM?.....	175
INFORMATION ABOUT THE AUTHORS	185
REQUIREMENTS FOR THE SCIENTIFIC PAPERS FOR PUBLICATION IN THE COLLECTED WORKS	187
BOOKSHELF	189

5. Управління культури виконкому Рівненської обласної Ради депутатів трудящих // ДАРО, ф. Р - 478, 463 од. зб., 1953-1961 рр.
6. Відділ у справах мистецтв виконкому Рівненської обласної ради депутатів трудящих // ДАРО, ф. р - 84, 197 од. зб., 1939-1941 рр.
7. Рівненське обласне управління кінофікації і кінопрокату // ДАРО, ф. Р. - 190, 293 од. зб., 1939-1962 рр.
8. Рівненський обласний комітет радіомовлення і телебачення // ДАРО, ф. Р. - 445, 144 од. зб., 1944-1963 рр.
9. Рівненський обласний Будинок народної творчості // ДАРО, ф. Р. - 597, 144 од. зб., 1945-1960 рр.
10. Рівненська обласна філармонія // ДАРО, ф. Р. - 484, 99 од. зб., 1944-1965 рр.
11. Рівненське обласне лекційне бюро // ДАРО, ф. Р. - 538, 111 од. зб., 1944-1957 рр. 31. Див.: Добірку статей під загальною рубрикою «Глобалізація - наслідки для України» // Освіта і управління. - 2004. - №2. - Т.7. - С.9-59.
12. Пономарьова Т.О. Світла особистість імперії темряви: В.Г.Короленко на Рівненщині: джерела, літературні дослідження та краєзнавчі нариси / Т.О.Пономарьова. – Рівне, 2010. – 304 с.
Стаття надійшла до редакції 5.09.2011р.

V. G. Vytkaľov

CULTURAL PRACTICE VOLYN REGION IN THE ARCHIVAL DOCUMENTS AND MATERIALS: RETROSPECTIVE

In the article the separate (mainly culturological aspiration) funds of the regional archive Rivne state (RARS) and possibility of their use are analysed in further scientific activity

Key word: archive, historical sight, Rivne state.

УДК 008.477

В. Г. Виткалов, С. В. Виткалов

**ОХОРОНА ІСТОРИКО-КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В ПРОГРАМАХ
ДІЯЛЬНОСТІ МІСЦЕВИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ**

Розглянуто цільові обласні Програми збереження національної культурної спадщини у Рівненській області.

Ключові слова: національна культурна спадщина, програма, Рівненщина, мистецтво.

У міру просування людської цивілізації в сучасному прсторі, все більше вивільнятиметься вільного часу для самовдосконалення людини; тож сфера туристичної індустрії об'єктивно буде розширюватися, як буде зростати й зацікавлення людини культурно-мистецькою спадщиною, посилюватися її інтерес до міжкультурних контактів. Отже, актуалізується питання охорони культурної спадщини, яка в сучасних умовах все більше виступатиме об'єднуючим чинником народів та значним фінансовим джерелом існування держави.

Одним із першочергових завдань в Україні у цій сфері є створення сучасної законодавчої бази, її розвиток та гармонізація у відповідності до вимог європейського законодавства. Нині в республіці діє понад 100 нормативних актів, що формують відповідне правове поле охорони пам'яток історії та культури.

Серед здобутків у цій сфері останнім часом – прийняття Постанови Кабінету Міністрів України «Про занесення об'єктів культурної спадщини національного

значення до Державного реєстру нерухомих пам'яток України» (2010 р.).

Низкою наказів Міністерства культури та туризму України (№ 689/0/16-08) визначено перелік пам'ятників доби тоталітаризму, які, з огляду на невідповідність зазначеним критеріям, не можуть заноситися до Державного реєстру нерухомих пам'яток і, відповідно, не є пам'ятками культури.

Цінні об'єкти культурної спадщини мають сьогодні майже 1.500 міст і селищ та понад 8 тисяч сіл України. На державному обліку перебуває понад 130 тис. пам'яток, з яких 44% - пам'ятки археології, понад 39% - історії, майже 13% - архітектури і містобудування, понад 4% - монументального мистецтва. До Списку історичних населених місць України включено 401 населений пункт [1; с. 49].

Прийнята, однак через брак коштів фінансувалася (найкраще - майже на третину у 2005 р.) «Комплексна програма паспортизації об'єктів культурної спадщини на 2003 - 2010 рр.». В інші роки фінансування здійснювалося з позабюджетних джерел.

Справа охорони культурної спадщини в усьому її розмаїтті є предметом уваги й місцевих органів державної влади, зокрема й Рівненської обласної державної адміністрації, обласної Ради та Управління культури як структурного підрозділу ОДА.

На Рівненщині сьогодні діють декілька обласних цільових Програм [2]:

- *Програма розвитку культури Рівненщини на 2008 - 2012 роки* (розпорядження Голови облдержадміністрації від 28 грудня 2007 року № 637, рішення обласної ради від 29 лютого 2008 року № 688). Згідно з якою реалізовано заходи по модернізації й технічному переоснащенню установ культури і мистецтва, забезпеченню ефективності використання бюджетних коштів, інформатизації культурно-мистецької сфери, поліпшення рівня зайнятості працівників галузі, здійснення творчої діяльності, збереження пам'яток історико - культурної спадщини.

У ході її виконання спільно з райдержадміністраціями та виконкомами рад міст обласного підпорядкування, творчими спілками, громадськими організаціями проведено 57 культурно-мистецьких заходів обласного, всеукраїнського і міжнародного значення. З обласного бюджету для їх проведення було виділено 548,4 тис. грн.

Наймасштабнішими з них були щорічні: Міжнародний фестиваль дитячого фольклору «Котилася торба...», Міжнародний молодіжний фестиваль традиційної народної культури «Древлянські джерела», І Регіональний відкритий Етно-Тур-Фест «Бурштиновий шлях» у рамках проекту «Поліський трамвай» та ін.

Розроблено положення й розпочато присудження обласної премії у галузі охорони культурної спадщини ім. І.К.Свешнікова.

Крім цього, проведено ремонтно-реставраційні роботи на об'єктах історико-культурних заповідників міст Дубно й Острога та обласних мистецьких установах за кошти обласного бюджету і кошти, отримані від господарської діяльності установ. В Історико-культурному заповіднику м. Дубно проведено поточний ремонт Палаців Любомирських та Острозьких, Надбрамного корпусу та оборонного мура замку.

В історико-культурному заповіднику м. Острог проведено поточний ремонт у музеї Книги та друкарства, приміщення фондів та замку.

Виготовлено робочий проект на поточний ремонт фасаду зали Органної та камерної музики обласної філармонії, проведено поточний ремонт даху її адмінприміщення. Влаштоване центральне опалення машинного залу Академічного музично-драматичного театру. Здійснено ремонт приміщень обласного краєзнавчого музею, зокрема покрівлі головного корпусу музею.

Призначено і виплачено 6 грантів Голови облдержадміністрації та Голови обласної ради для втілення молодіжних проектів на суму 14,8 тис. грн.

Із червня 2010 року щомісяця виплачуються 13 стипендій голови облдержадміністрації та голови обласної ради по 200 грн. кожна. Здійснено відчутні

заходи стосовно розвитку бібліотек, музеїв тощо. До обласних бібліотек щороку надходить майже 16 тис. друкованих видань, здійснюється передплата 205 назв періодичних видань.

Бібліотека підтримує та наповнює інформацією 6 Інтернет-продуктів: сайт бібліотеки; регіональний портал «Рівненщина»; «Історична Волинь»; «Освітній навігатор»; бібліотека книг, виданих на Рівненщині; перший Молодіжний форум. На дані потреби з обласного бюджету щороку виділяється майже 300,0 тис. грн., що становить майже 40% від передбаченого Програмою. У рамках програми «Бібліоміст» (за підтримки міжнародних організацій) створено обласний навчальний центр у Рівненській державній обласній бібліотеці, відкрито Інтернет - центри у Млинівській і Сарненській районних бібліотеках, Такі Інтернет-центри у 2011 році створено ще у 13 районах області, що стали переможцями даного проекту.

Для популяризації культурного потенціалу Рівненщини виготовлено фотоальбоми «Рівненщина запрошує» і «Рівненський край», придбано книгу і комплект компакт - дисків «Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся».

- *Програма підтримки та розвитку культури села Рівненської області на період до 2015 року* (розпорядження Голови ОДА від 24 січня 2009 року № 16), сесії Рівненської облради 27.03.2009 р. за № 1145).

На виконання Програми обласними мистецькими установами лише у 2010 році для жителів сіл проведено показ 132 вистав і концертних програм, які переглянуло 14,9 тис. глядачів. Проведено фестиваль «Повстанської пісні» у м. Костополі, літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник», літературне свято «Городецький автограф», мистецьку акцію «Мистецтво одного села» (села Балашівка Березнівського району) - у березні і листопаді - села Каноничі Володимирецького району та ін.

- *Звід пам'яток історії та культури Рівненської області на 2008 - 2018 роки* (розпорядження Голови ОДА від 18.02.2008 № 61 «Про додаткові заходи з підготовки і випуску багатотомного енциклопедичного видання «Звіт пам'яток історії та культури Рівненської області»). Реалізація заходів з підготовки обласного тому Зводу пам'яток історії та культури здійснюється в межах видатків обласного бюджету на галузь «Культура і туризм».

Авторським колективом у 2010 році підготовлено майже 100 статей із проблем наявності й збереження пам'яток культурної спадщини Корецького району. Упорядковано картотеку ілюстративного матеріалу.

Низка подібних обласних програм вже виконана. Тож доречно назвати хоча б окремі здобутки в їх реалізації, оскільки вони принесли достатній культурний ефект населенню та імідж області:

- *Програма підтримки творчих спілок Рівненської області на 2007 - 2010 роки* (розпорядження Голови ОДА від 06.08.2007 № 369 та рішення облради від 17.08.2007 № 394).

Метою програми є сприяння розвитку професійної мистецької і літературно-художньої творчості, підтримки творчих спілок.

На її виконання, серед іншого, проведено обласне літературно-мистецьке свято «Дерманський світильник» та низку інших літературних заходів; зокрема запроваджено щорічний літературний конкурс дитячої творчості «Перло багатоцінне...», щороку проводиться Міжнародний живописний пленер «Історичні та природні перлини Рівненщини»; міжнародний фотосалон «Фотовернісаж на Покрову», Літературні читання «Городецький автограф» у селі Городець Володимирецького району.

У 2007 році проведено міжнародне фотобієнале, Асамблею Лауреатів Національної премії ім. Т.Шевченка.

Виплачені обласні премії: літературна премія ім. Світочів та в галузі музичного мистецтва - ім. Германа Жуковського. Загалом програму профінансовано на 37%.

- *Регіональна Програма розвитку туризму до 2010 року* (схвалена розпорядженням Голови ОДА від 15.11.2002 № 662 «Про регіональну програму розвитку туризму до 2010 року» із низкою змін у 2008 - 2009 рр.).

Мета програми полягає у створенні більш сприятливих умов для розвитку сфери, охорони культурної спадщини, забезпечення належного рівня збереження та використання об'єктів культурної спадщини у культурному житті населення Рівненщини.

У рамках її виконання лише за 2010 рік організовані та проведені виїзні навчальні тури, тренінги, семінари для Голів сільських та селищних рад, власників агро садіб, «прес-тури Рівненщиною» для представників всеукраїнських засобів масової інформації, акції «Відпочивайте на Рівненщині», регіональна туристична виставка «Туризм. Відпочинок» тощо. Рівненська область була представлена на 16 міжнародних, всеукраїнських та регіональних виставках. Видруковані інформаційні буклети, карти, путівники, банери, фотоальбоми, фільм, листівки. Видано 63 кредити власникам агро садіб.

У цілому програма профінансована на 52% (передбачено 2.980 тис. грн., профінансовано 1.537 тис. грн.). У 2007 - 2008 роках програма фінансувалась на 100%, у 2009 році - 41%, 2010 -17% від загальної потреби.

- *Програма реформування та покращення кінообслуговування населення Рівненської області на 2006 - 2010 роки* (розпорядження Голови обласної держадміністрації від 11.01.2006 року № 15, рішення обласної ради від 15 .02.2006 № 747).

Програма розроблена з метою удосконалення кінообслуговування населення області. Утім, у жодному році видатки з обласного бюджету на реалізацію завдань програми не передбачались. Видатки на фінансування заходів Програми у 2010 році також не затверджені. (рішення облради від 14.05.2010 № 1601 «Про обласний бюджет на 2010 рік»).

З ініціативи обласної ради ОКП «Рівневідеокіно», що здійснювало функції управління галуззю кіно, у 2008 році припинило свою діяльність; усі працівники звільнені, робочі кімнати опломбовані, частина приміщень здається обласною радою в оренду приватним структурам.

У зв'язку з тим, що обласною радою не визначено правонаступника цієї установи, повноваження з управління, методичного забезпечення галузі кіно впродовж 2008 - 5 міс. 2010 років не здійснювалось. На даний час обласною радою документи ОКП «Рівневідеокіно» управління культури і туризму не передані.

- *Програма збереження та використання об'єктів культурної спадщини в Рівненській області на 2004 - 2010 роки* (схвалена розпорядженням Голови обласної держадміністрації від 10 червня 2004 року № 280, затверджена рішенням обласної ради від 20 серпня 2004 року № 392.

Дана обласна програма не передбачала спеціальне фінансове забезпечення.

В області функціонує 12 музейних закладів, де зберігається понад 250 тис. одиниць державного музейного фонду України. Діє три заповідники: історико-культурні заповідники міст Дубно, Острога, Національний історико-меморіальний заповідник «Поле Берестецької битви» у с. Пляшева Радивилівського району.

До складу заповідників входять комплекси (ансамблі) пам'яток, що мають особливу культурну цінність.

На державному обліку перебуває 3280 пам'яток історії та культури (з них: 1088 - археології, в тому числі національного значення - 20, 1761 - історії, 84 - монументального мистецтва), 335 пам'яток архітектури та містобудування (з них: 96 національного значення, 239 місцевого значення, 11 - садово-паркового мистецтва, 1 - ландшафтна пам'ятка).

Лише у 2010 році проводилась робота з інвентаризації та моніторингу технічного стану об'єктів культурної спадщини. Протягом року обстежено Млинівський й частково Острозький райони та м. Дубно; загалом обстежено 112 пам'яток.

Проведено моніторинг у 5 районах та 3 містах обласного підпорядкування.

Підготовлено та подано до Державної служби з питань національної культурної спадщини України перелік щойно виявлених об'єктів культурної спадщини області з метою взяття їх на державний облік. Зареєстровано 8 археологічних досліджень. Укладено 30 охоронних договорів на об'єкти культурної спадщини.

- *Програма розвитку краєзнавчого руху на Рівненщині на період до 2010 року* (не затверджувалась окремим розпорядженням у зв'язку з тим, що відповідні обласні заходи з розвитку краєзнавчого руху не потребували додаткового фінансування, були включені до розпорядження Голови облдержадміністрації від 28.12.2007 року № 637 «Про програму розвитку культури Рівненщини на 2008 - 2012 роки»).

І все ж у вересні 2010 року у Рівненському обласному краєзнавчому музеї проведено наукову конференцію, присвячену 140-річчю від дня народження засновника першого музею на теренах краю - Федора Штейнгеля. Її учасниками стали краєзнавці Рівненської, Волинської, Львівської, Житомирської, Сумської областей та міста Києва. За матеріалами конференції видано науковий збірник;

- у грудні 2010 р. у Національному університеті «Острозька академія» відбулась наукова конференція, присвячена 550-річчю від дня народження Костянтина Івановича Острозького. Готується до друку науковий збірник;

- у червні у Державному історико-культурному заповіднику м. Острога відбулась наукова конференція, за матеріалами якої видано «Острозький краєзнавчий збірник»;

- у січні 2011 року вийшло друком краєзнавче дослідження Рівненського обласного краєзнавчого музею «Поєднані Волиню»;

- у жовтні 2010 р. на базі Національного історико-меморіального заповідника «Поле Берестецької битви» відбулась науково-практична конференція, приурочена до 155-ї річниці від дня народження Д.Яворницького та 95 річниці від дня народження І.К.Свешнікова. Вийшов друком науковий збірник.

- *Програма паспортизації об'єктів культурної спадщини в Рівненській області на період до 2010 року* (схвалена розпорядженням Голови облдержадміністрації від 19 жовтня 2002 року № 622, затверджена рішенням обласної ради від 27 травня 2005 року).

За період реалізації програми з обласного бюджету виділено 334,55 тис. грн. і паспортизовано 66 пам'яток архітектури місцевого значення та 82,3 тис. грн. і паспортизовано 61 пам'ятку археології місцевого значення.

Протягом 2010 року виготовлено 30 паспортів на пам'ятки археології місцевого значення Рівненської області.

В 2010 році дія обласної програми паспортизації завершилася, проте через її недостатнє фінансування більшість об'єктів культурної спадщини не паспортизовано.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 8 вересня 2010 року № 1794-р «Про затвердження плану заходів на 2011 рік щодо реалізації Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2015 року», пункт 7, передбачено проведення інвентаризації та розроблення облікової документації на об'єкти культурної спадщини (тобто їх паспортизація). Враховуючи вищезазначене, планується розроблення нової програми паспортизації об'єктів культурної спадщини Рівненської області.

Достатньо широко їх хід виконання обговорюється на засіданнях відповідних депутатських комісій обласної ради та Колегій управління. Є вони об'єктом зацікавленень і засобів масової інформації. Та й громадськість краю завжди має добру нагоду переконатися у позитивних кроках у зазначеному напрямі. Правда, не завжди все це дістає, як уже відзначалося, належну державну організаційно-фінансову

підтримку, утім, беззаперечно зрушення є. Та й обсяг запланованого також вартий уваги.

У підтвердження детально проаналізуємо хід виконання однієї з програм.

Приміром, цільова обласна Програма збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року (затверджена рішенням Рівненської обласної ради від 17 серпня 2007 р. № 395) [3].

Для виконання заходів Програми з обласного бюджету профінансовано 149 тис. грн., що становить 36 % від загального обсягу фінансування, передбаченого програмою.

У 2008 році ця сума становила 120,0 тис. грн, (71 % від запланованого), у 2009 році - 26,5 тис. грн. (14 %), у 2010 році - 2 тис. грн. (4%), у 2007 році кошти не виділялись.

Серед організаційних заходів на виконання Програми здійснено перепис збирачів фольклору в краї (270 осіб). Щороку в містах і селах області організується майже 200 виставок декоративно-прикладного мистецтва, при проведенні яких діють розгорнуті виставки-продажі виробів народних умільців.

Фахівцями Рівненського державного гуманітарного університету, Міністерства культури і туризму України обстежено ряд сіл області, де розвивається виготовлення майстрами виробів декоративно-ужиткового призначення, зберігається самобутність традицій. Однак територія, у межах якої історично склався і розвивається відповідно до самобутніх традицій народних художніх промислів і визначається як осередок традиційного народного мистецтва, відсутня. Розглядалось село Крупове Дубровицького району як осередок ткацтва, але позитивного рішення Міністерством культури України не ухвалено.

Започатковано практику надання грантів Голови ОДА та Голови обласної ради, яка успішно реалізується в інших сферах культурної діяльності області, зокрема книговидавничі чимало років поспіль.

Так, у 2008 році підтримано проекти: «Оновлення експозиції районного історичного музею «Традиції будівництва та інтер'єру хат початку ХХ століття на Радивилівщині» та «Дослідження і фіксація народних декоративно-розписних скринь у селах Зарічненського району». У 2009 році - видання мультимедійного диску «Іван. Співак і музикант із с. Переброди»; макет фотоальбому про історико-культурну спадщину с. Степань «Старий Степань». У 2010 році - видання книги «Народна музика Рівненського Полісся. Звичайні пісні»; видання і тиражування компакт-диску традиційної скрипкової музики Західного Полісся «Ой, ти полька «Рухля». У 2011 році профінансовано друк колективної монографії «Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини».

Запроваджено щорічну обласну премію ім. Г.Леончук. У 2009 році її лауреатом став гончар із м. Березне Віктор Андрушук. У 2010 році - майстер соломоплетіння Віктор Огородник із м. Здолбунів. Крім цього, упродовж років проводяться широкі виставкові заходи, спрямовані на репрезентацію художніх зразків.

При обласному центрі народної творчості (ОЦНТ) та районних будинках культури (РБК) створено постійно діючі консультаційні пункти з питань народної творчості для керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва. Центри оснащені комп'ютерною технікою, підключені до мережі Інтернет.

У Березнівському районі інформаційно-методичний центр створений на базі районного краєзнавчого музею, обладнаний технічними засобами з підключенням до мережі Інтернет.

Сформована обласна художньо - експертна рада з питань народного мистецтва при ОЦНТ. До її складу входять представники основних напрямів народного мистецтва, фахівці в галузі культури, історії і мистецтва. Координацію діяльності в

цьому напрямі здійснює відділ фольклору та етнографії ОЦНТ, де створено інформаційну базу культурно-мистецьких заходів із традиційної культури. За допомогою методистів ОЦНТ, керівники аматорських колективів та народні умільці отримують інформацію про фестивалі, конкурси, виставки декоративно-ужиткового мистецтва.

Через обмеженість бюджетного фінансування не вдалося створити Центр історії ткацтва у с. Крупове Дубровицького району, творчу лабораторію з соломоплетіння на базі туристичного комплексу «Хутір Плугаки» у с. Дермань Здолбунівського району, творчу лабораторію «Полісся» на базі Сарненського історико-етнографічного музею.

Разом із тим, проведено низку заходів у цьому напрямі: спільно з Рівненським факультетом Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва на базі згаданих туристичних об'єктів організовано семінари для керівників фольклорно-етнографічних колективів, директорів сільських закладів культури за темою: «Дозвілля» та «Відродження і популяризація художніх промислів».

Опубліковано картотету майстрів декоративно-прикладного мистецтва області у книзі «Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини».

У м. Рівне створено обласний фонд народного мистецтва, для поповнення якого щорічно виділяється 10 тис. грн.

У Крупівській загально-освітній школі I-III ступеня облаштовано кімнату мистецтв, встановлено ткацький верстат. Учні здобувають перші навички ткацтва під керівництвом відомих ткаль Уляни Кот, Ніни Рабчевської.

На базі Сарненського музею проведено творчі лабораторії для народних умільців Рівненського Полісся. В роботі лабораторій брали участь гончарі Березнівського, ткалі з Дубровицького, вишивальниці з Сарненського, бондарі з Костопільського районів.

У м. Рівному створена постійно діюча «Алея творчості». В області діє мережа магазинів із продажу українських сувенірів, виробів традиційного народного мистецтва. Є вони й при готельно-ресторанному комплексі «Скольмо» Рівненського району, в історико-культурному заповіднику м. Дубно, мистецькому салоні «Зуза» (м. Рівне) та ін.

При проведенні культурно-мистецьких заходів діють розгорнуті виставки-продажі виробів народних умільців. Наймасштабніші відбулись під час проведення обласного свята «Музейні гостини» (м. Рівне), «Замкові гостини» (м. Острог), творчого звіту Рівненщини в м. Києві в рамках Фестивалю мистецтв України, Міжнародного фестивалю дитячого фольклору «Котилася торба...» (м. Дубно), Міжнародного молодіжного фестивалю традиційної народної культури «Древлянські джерела» (м. Рівне), обласного фестивалю народного мистецтва, історії та побуту «Красносільські вітряки» в селі Красносілля Гоцанського району, регіонального тур-фесту «Бурштиновий шлях» у селі Антонівка Володимирецького району та ін.

При обласному центрі створено обласний фонд народного мистецтва. Щорічно закуповуються вироби майстрів декоративно-ужиткового мистецтва Рівненщини: роботи з художньої обробки дерева В.Позніка (м. Сарни), М.Щедрина (м. Радивилів), О.Баранової (м. Рівне), вишивка О.Рябунець (м. Рівне), чорно-димлена кераміка В.Андрощука (м. Березне) та ін. На сьогодні цей фонд налічує 72 вироби.

При РБК області створені методичні центри для сприяння розвитку художніх промислів. На базі центрів проводяться семінари, творчі лабораторії, видаються методичні розробки. Для керівників гуртків декоративно-ужиткового мистецтва, директорів сільських закладів культури за окремим планом проводяться творчі лабораторії, семінари, курси підвищення кваліфікації за темами: «Вишивальне мистецтво», «Дозвілля», «Відродження й популяризація художніх промислів».

У Крупівській загально-освітній школі облаштовано кімнату мистецтв, встановлено ткацький верстат. Учні здобувають перші навички ткацтва під

керівництвом відомих ткаць Уляни Кот і Ніни Рабчевської. У м. Кузнецовськ учнів навчає відомий різьбяр Іван Коваленас, у м. Сарни - Василь Познік, м. Дубно - Микола Бондарчук.

У м. Острог діє підприємство з виготовлення художньої кераміки.

Проводяться майстер-класи для бажаючих навчитися виготовляти вироби із соломки та виготовляти писанки під керівництвом М.Огородника у м. Здолбунів. При Рівненському МБК діє народна аматорська студія декоративно-ужиткового мистецтва, що має звання «народна».

На веб - сайтах обласних та районних бібліотек у мережі Інтернет створено розділ «Народне мистецтво краю», «Народні таланти». В мережі Інтернет на регіональному інформаційному порталі «Рівненщина» та «Рівненщина туристична» розміщується інформація про майстрів та народних умільців Рівненщини. В 10 музейних закладах області створено експозиційні розділи, присвячені видатним народним умільцям, традиційному мистецтву регіону.

Щорічно у травні на подвір'ї обласного краєзнавчого музею відбувається традиційне обласне фольклорно-етнографічне свято «Музейні гостини», приурочене до Міжнародного дня музеїв, де відбувається розгорнута виставка-продаж виробів народних умільців Рівненщини, Івано-Франківщини, Львівщини, Тернопільщини, Хмельниччини, Волині; проводяться майстер-класи з виготовлення виробів із глини, вишивки, макраме.

У 2008 році започаткована обласна культурно-мистецька акція «Мистецтво одного села». В обласному краєзнавчому музеї було репрезентовано мистецтво с. Лісопіль Костопільського р-ну, с. Балашівка Березнівського району, с. Городець Володимирецького району, смт. Степань Сарненського району.

Майстри народної творчості представляли область на міжнародних фестивалях та конкурсах: загальнодержавна виставкова акція «Барвіста Україна», виставка-ярмарок «Українське село запрошує», Національний Сорочинський ярмарок у с. Великі Сорочинці Полтавської обл., літературно-мистецьке свято «Лесені джерела» у м. Новоград-Волинському, а також на «Дні різьбяр» та «Дні вишивальниці і ткалі» у Національному Музеї Народної архітектури та побуту України (м. Київ), фестивалі народної творчості «Барви України» в Польщі та ін.

Фестиваль «Древлянські джерела» відбувався у серпня 2007 - 2010 рр. за участю художніх колективів з України, Великобританії Польщі, Литви, Вірменії, Франції, Португалії, Мексики, Туреччини, Грузії, Росії, Іспанії.

Міжнародний фестиваль-конкурс «Котилася торба» проведено у 2008 й 2010 рр. за участю художніх фольклорних колективів з України, Польщі, Чехії, Німеччини, Сербії, Естонії.

Обласне свято народного мистецтва «Творче жниво» проводиться щорічно у грудні місяці за участю колективів народної творчості, окремих виконавців і майстрів декоративно-ужиткового мистецтва.

Фестиваль «Пісні рідного краю» приурочений до 500-річчя від дня заснування смт. Млинів, 70-річчя від часу утворення Рівненської області, 125-річчя від дня заснування м. Сарни.

У Млинівській дитячій художній школі запроваджено уроки з вивчення сучасного ткацтва - гобелену, у Рівненській дитячій художній школі - уроки писанкарства та створено клас із виготовлення кераміки.

Працівниками Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М.Рильського НАН України здійснено дослідження пісенної народної творчості жителів Костопільського, Сарненського, Рокитнівського, Дубровицького районів області. Матеріали експедицій розміщені на сторінках Всеукраїнських спеціалізованих журналів «Українська культура», «Народна творчість та етнографія». Видано диски з

записами виконавців пісенної і музичної творчості області під назвою «Живи й твори, моя бабусю».

Серед учнівських об'єднань проведено обласний конкурс кращих досліджень багатопрофільної туристсько-краєзнавчої експедиції «Краса і біль України», куди представлено 90 досліджень творчих учнівських об'єднань. Кращою визнана пошуково-дослідницька діяльність членів творчого об'єднання «Дебют» Костопільського районного будинку школяра та юнацтва за напрямом «Свята спадщина». Темою дослідження цього об'єднання є вивчення історії давнього ткацтва на Поліссі, збереження пам'яток ткацького ремесла в сучасних умовах.

Надана допомога у виданні книги про Заслуженого майстра народної творчості України Марії Шевчук «Червоними і чорними нитками...»; збірки Т.Пархоменко «Календарні звичаї та обряди Рівненщини» у 2-х частинах; вийшли з друку збірки А.Зданюка «Знову наснилося рідне село» та «Гей, там на Поліссі»; В.Торчика «Краса і мудрість, і любов»; Ф.Гошука «В гостоньки прийшла співаночка»; В.Ковальчука «Народна музика Рівненського Полісся. Обрядові пісні».

Здійснено випуск вісника обласного центру народної творчості «Народна творчість». Для бібліотек області придбано книги «Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся» та «Декоративно-прикладне мистецтво Рівненщини». Загалом Програма профінансована на 36% (149 тис. грн. із передбачених 415,0 тис. грн.).

Утім, розробка і реалізація подібних програм є, беззаперечно, позитивним явищем, оскільки приносить відчутну користь місцевому населенню, спрямована на збереження національної спадщини та суттєво впливає на імідж держави, керівництво якої опікується культурним зростанням своїх громадян.

Список використаної літератури

1. Реалізація державної політики України в галузі культури: аналітичний звіт Міністерства культури і туризму України за 2009 рік. – К.: НАКККіМ, 2010. – 223 с.
2. Поточний архів Управління культури та туризму Рівненської обласної державної адміністрації за 2002-2011 роки.
3. Програма збереження, відродження і розвитку народних художніх промислів на період до 2010 року // Поточний архів Управління культури та туризму Рівненської обласної державної адміністрації за 2011 рік.

Стаття надійшла до редакції 9.09.2011р.

V. G. Vytkaľov, S. V. Vytkaľov

PROTECTION OF HISTORICAL AND CULTURAL HERITAGE IN THE PROGRAMMES OF LOCAL GOVERNMENT

Having a special purpose regional Programs of maintenance of national cultural heritage are considered in the Rivne area.

Key words: *national cultural heritage, program, Rivne area, art.*

УДК 371.13(477)"192"

О. В. Головка

ІСТОРІЯ СТВОРЕННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ КОРОТКОТЕРМІНОВИХ КУРСІВ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДЛЯ ДОШКІЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ В УСРР У 20-Х РОКАХ

Значну роль у підготовці фахівців для дошкільних закладів в УСРР у 20-х роках відігравали короткотермінові курси. Навчались на них переважно вихідці з сільської

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Маріупольський державний університет

ВІСНИК
МАРИУПОЛЬСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СЕРІЯ: ФІЛОСОФІЯ, КУЛЬТУРОЛОГІЯ, СОЦІОЛОГІЯ
ВИПУСК 2

Головний редактор чл.-кор. НАПН України, д.політ.наук., проф. К. В. Балабанов

Редакційна колегія серії:

Відповідальний редактор – д.культурології, проф. Ю. С. Сабадаш
Заступник відповідального редактора – к.мист., доц. Г. І. Батичко
Відповідальний секретар – к.і.н., доц. Ю. В. Рябуха

Засновник Маріупольський державний університет
87500, м.Маріуполь, пр.Будівельників 129а
тел.: (0629)52-99-46, e-mail: mggu_kafedra_kid@mail.ru

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
(Серія КВ № 17804-6654Р від 24.05.2011)
Тираж 100 примірників. Замовлення №469.2

Видавець МФ ТОВ «Друкарня "Новий світ"»
87510, м.Маріуполь, вул.Красномаякська, 2; тел.: (0629)41-35-13
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру суб'єкта видавничої справи
ДК №1792 від 20.05.2004

Друкується в авторській редакції з оригінал-макетів авторів
Редакція не несе відповідальності за авторський стиль статей